

Мілагучнасць беларускай мовы і яе праявы на прыкладзе беларускіх калыханак

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
гімназія № 50 г. Мінска, 5 «А»

Красікаў Сяргей Генадзевіч

навуковы кіраўнік
Севелева Людміла Міхайлаўна

Як арганізаваны гукі ў складзе?
Фанетычныя

Праявы мілагучнасці

З якіх элементаў пабудавана слова?
Марфалагічныя

Мэта: пацвердзіць мілагучнасць беларускай мовы з дапамогай лічбавых паказчыкаў.

Задачы:

- даведацца аб вымяральных (лічбавых) паказчыках мілагучнасці;
- разлічыць іх для беларускай мовы на прыкладзе калыханак.

Мілагучнасць залежыць ад прапорцыі **зычных** і **галосных** гукаў у складзе.

		Прыклад
<i>Шмат зычных і мала галосных</i>	нязручна вымаўляець	/хрушч/, /тлушч/ на 1 галосную 4 зычных
<i>Роўную колькасць зычных і галосных</i>	прыемна і проста вымаўляець	/ма-ла-ды-яа/ на 1 галосную 1 зычная

Чым бліжэй прапорцыя «галосныя»:«зычныя» да 1:1, тым мілагучней вымаўленне.

Калыханкі насычаны словамі з **памяншальна-ласкальнымі суфіксамі**.

Яны надаюць словам павагу, ласкальнасць, любоўнае стаўленне да героя.

Табліца 3. Падлік памяншальных суфіксаў у народнай калыханцы «Ходзіць кот па сенажаці»

Часціна мовы	Колькасць	Спіс	Частотнасць	Суфіксы
Назоўнік	28	14: дзіцяці, сонечку-галубочку, Ганулечку, хацінка, дзетачка, дзяцінку, коцік, дрымотку (2), каток, плотку (2), Ганульцы	Памяншальныя формы назоўнікаў складаюць 50% ад усіх назоўных форм.	-іц; -ечк; -очк; -інк; -ачк; -ік; -к; -ок; -ул
Прыметнік	3	2: цяплянька, маленька	Памяншальныя формы прыметнікаў складаюць 67% ад усіх прыметнікавых форм.	-еньк
Дзеяслоў	20	2: начавацькі, калыхацькі	Памяншальныя формы дзеясловаў складаюць 10% ад усіх дзеяслоўных форм.	-кі
Займеннікі	6	1: усенькім	Памяншальныя формы займеннікаў складаюць 18% ад усіх займеннікавых форм.	-еньк

Табліца 1. Падлік мілагучнасці ў калыханцы «Палез кот па дулі»

Радок	Тэкст	Транскрыпцыя	Галосных	Зычных
1	Люлі, люлі, люлі,	/л'у-л'і-л'у-л'і/	4	4
2	Палез кот па дулі	/пал'эс кот па дул'і/	6	8
3	А з дулі на бэльку	/а з дул'і на бэл'ку/	6	7
4	Зваліўся з габэлькаў,	/звал'іўс'а з габэл'каў/	6	11
5	Зачапіўся за сучок,	/зачап'іўс'а за сучок/	7	9
6	І пабіў сабе бачок.	/і паб'іў саб'э бачок/	7	7
Агульная колькасць гукаў			36	46
Прапорцыя "галосныя":"зычныя" 1: 1,28				

Табліца 2. Разлік мілагучнасці замежных калыханак з сайта *tamalisa.com*

Калыханка	Транскрыпцыя	Галосных	Зычных	Прапорцыя
Арабская калыханка «Ой, ві наградару!» [8]	/ya biyyā& l-ennab wa-l-ennabiya qowlo le-#ommi qowlo le-bayye #biyy xtdafowniy al-ghajar men that xaymat majdāliya/	35	60	1 : 1,71
Руская калыханка (В. Рабкова) [7]	/уш как сон хад'ил па лафк'э др'ома по палу бр'эла к машэ нашэй забр'эла/	22	31	1 : 1,4
Італьянская [9]	/nin:a nan:a nin:a oh qwesto bimbo a ki lo do ? se lo do al:a befana se lo t'jene una set:imana/	33	34	1 : 1,03

Высновы

- Мілагучнасць праяўляецца на **двух** узроўнях. Яе можна вымяраць **лічбава**.
- На фанетычным узроўні** я вымераў падлічыў прапорцыі беларускай і іншых моў і пацвердзіў мілагучнасць беларускай мовы. Яна **блізкая да рускай мовы і другая** па мілагучнасці пасля італьянскай.
- На марфалагічным узроўні** я адсачыў ужыванні **памяншальна-ласкальных суфіксаў у розных часцінах мовы ў народных і сучасных калыханках**. Такія суфіксы — **абавязковыя для надання выразнасці**. Яны ужываюцца нават у дзеясловах і займенніках! **Сучасныя аўтары ўжываюць суфіксы і арыентуюцца на народную мову.**

Мілагучнасць — гэта шматузроўневая характэрная рыса беларускай мовы, якую мы захоўваем праз стагоддзі.